

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

Verslag inspraak- en adviesreacties openbaar onderzoek van het ontwerp beleidsprogramma 'Op weg naar circulair bouwen 2022-2030'

////////////////////////////////////

Titel: Verslag inspraak- en adviesreacties openbaar onderzoek van het ontwerp beleidsprogramma 'op weg naar circulair bouwen 2022-2030'

Afdeling: Afval- en materialenbeheer

Team: Bouw

Contactpersoon: Arianne Acke, Philippe Van de Velde

Datum: 2 december 2021

////////////////////////////////////

1 Situering

De Vlaamse beleidsnota voor Omgeving bevat de ambitie van de Vlaamse minister voor Omgeving om de bouwsector te stimuleren om circulair te bouwen. Om de uitdagingen van de klimaatsverandering, de verbetering van de grondstoffefficiëntie en het verminderen van onze impact op het milieu te realiseren, is een omschakeling naar een circulaire bouweconomie in Vlaanderen nodig.

Het voorliggende ontwerp-beleidsprogramma 'Op weg naar circulair bouwen' geeft vorm aan deze circulaire ambities, voor de periode 2022 tot 2030. De OVAM legt dit beleidsprogramma ter goedkeuring voor aan de Vlaamse Regering als preventieprogramma, in uitvoering van het Decreet betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen van 21 december 2011.

Het nieuwe beleidsprogramma zet de bakens uit voor de transitie naar een circulaire bouweconomie. Dit programma is voor de Vlaamse overheid en haar stakeholders uit de bouwsector een richtsnoer en een solide basis om de volgende jaren samen beleid te ontwikkelen en stappen te zetten in de transitie.

Het ontwerp-beleidsprogramma geeft een doorkijk naar het beleidsstreven voor 2030 en 2050 op het vlak van circulair materialenbeheer en circulair ontwerpen en (ver)bouwen. Het heeft daarbij zowel aandacht voor het bestaande patrimonium als voor nieuw te ontwerpen bouwwerken. Het beleidsprogramma vertrekt vanuit de uitdagingen voor de Vlaamse bouwsector om de transitie naar een circulaire bouweconomie mogelijk te maken, m.n. marktvertrouwen vergroten, samenwerken in het waardenetwerk, meten en inventariseren van informatie, sensibilisering en opleiding.

De inspanningen die nodig zijn om deze uitdaging aan te pakken, zijn georganiseerd in werven en deelwerven.

Het beleidsprogramma bestaat uit 5 hoofdstukken

1. Opdracht en context: omschrijving van de relatie van de inspanningen voor de transitie naar circulair bouwen binnen het beleidsprogramma en andere beleidsinspanningen en programma's op Europees, Belgisch en Vlaams niveau
2. Circulair bouwen, een transitie: geeft aan wat circulair bouwen is en hoe dit past in de algemene transitie naar een circulaire economie.
3. Van duurzaam materialenbeheer naar circulair materialenbeheer en circulair ontwerpen en (ver)bouwen: dit hoofdstuk verbindt de resultaten en leerlessen uit het vorige beleidsprogramma 'Materiaalbewust bouwen in kringlopen' met de uitdagingen van het nieuwe beleidsprogramma. Het preciseert het beleidsstreven voor 2030.
4. Uitdagingen en werven voor de circulair bouweconomie: omvat de samenhang en de omschrijving van de inspanningen die nodig zijn om de doelstellingen van het beleidsstreven voor 2030 samen met onze stakeholders te behalen. Deze zijn opgedeeld in 9 werven met daaronder nog verschillende deelwerven.
5. Samenwerking: beschrijving van de organisatie en de opvolging van de samenwerking van de OVAM met haar partners om de doelstellingen van dit beleidsprogramma te halen. We bekijken welke rol de OVAM zal opnemen en welke inbreng en inspanningen de verschillende partners leveren.

Stakeholders uit de bouwsector, actief als opdrachtgever, ontwerper, uitvoerder, financiers... namen actief deel aan de voorbereiding en opmaak van dit beleidsprogramma. Het betrof vooral professionele sectororganisaties, onderzoeksinstituten, overheden, maar ook individuele bedrijven en professionals. Tijdens de voorbereidingsfase werd eveneens een brug geslagen naar lopende initiatieven binnen de opdracht van Vlaanderen circulair, zoals de GDCB en de Werkagenda.

Overeenkomstig artikel 17§3 van het genoemde decreet lag het ontwerp van preventieplan 'Op weg naar circulair bouwen 2022-2030' van 16 augustus tot en met 15 oktober 2021 in openbaar onderzoek bij de OVAM en de gemeenten. Tijdens het openbaar onderzoek konden burgers, bedrijven en andere partijen bezwaren of opmerkingen op dit ontwerp van preventieplan overmaken op het e-mailadres beleidsplanbouw@ovam.be of per post naar OVAM, Beleidsprogramma Bouw, Stationsstraat 110, 2800 Mechelen. Burgers hadden de mogelijkheid om via hun lokaal bestuur opmerkingen aan te brengen. Het volledige ontwerp van preventieplan was te raadplegen op de website van de OVAM.

Tegelijkertijd met de bekendmaking werd het ontwerp bezorgd aan de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen. Op 27 augustus 2021 heeft de OVAM tijdens een zitting van de Raad het ontwerp beleidsprogramma voorgesteld. De leden van de commissie leefmilieu van de Vlaamse Confederatie Bouw kregen tijdens een bijeenkomst een mondelinge toelichting van het ontwerp. In direct overleg werd het ontwerp ook besproken met VITO en met de medewerkers van Bouwunie.

2 Inbreng

2.1 OVERZICHT

Tijdens het openbaar onderzoek ontvingen we 12 formele reacties. Algemeen werd het ontwerp programma en de daarin voorgestelde aanpak onthaald als een helder en goed uitgewerkt document. Er werden geen fundamentele bezwaren geuit over het beleidsstreven en de in beeld gebrachte uitdagingen.

We ontvingen de meest omstandige feedback over het geheel van het document van de Milieu- en Natuurraad als een met redenen omkleed, niet bindend advies (13 oktober 2021). Ook vanuit de sectororganisaties en onderzoeksinstituten kregen we reacties over het geheel van het document. Een aantal gemeenten en bedrijven formuleerden punctuele opmerkingen vanuit hun eigen bezorgdheden.

Hieronder een overzicht van de ontvangen respondenten.

Respondent	Aantal
Adviesraden: Minaraad/SALV	1
Bedrijven: De Brabandere, Woodinc	2
Gemeenten: gemeente Ham, Zedelgem	2
Sectorfederaties: VCB, Bouwunie, Belgische Baksteen Federatie, Denuo	4
Kennisinstellingen: WTCB, VITO, Ceraa	3

De reacties zijn in detail opgenomen in de bijhorende overzichtstabel "Detail inspraakreacties beleidsprogramma op weg naar circulair bouwen 2022-2030". Die tabel fungeert als het overzicht van de inbreng tijdens het openbaar onderzoek voor het ontwerp-beleidsprogramma. De tabel geeft een zicht op alle reacties, zonder ze letterlijk te citeren. De kerngedachte van de respondent bleef steeds behouden. In de tabel staat ook op welke manier rekening is gehouden en of tot welke aanpassing in de tekst de opmerking heeft geleid.

Hieronder belichten we de hoofdlijnen van de reacties en de voorgestelde reactie. Voor de concrete tekstaanpassingen verwijzen we naar de tekst van het definitieve beleidsprogramma 'Op weg naar circulair bouwen 2022-2030', waarin alle relevante opmerkingen werden verwerkt.

2.2 ALGEMENE TENEUR VAN DE REACTIES

De meeste ontvangen reacties zijn positief. De respondenten kunnen zich vinden in de strategie, doelstellingen en acties van het ontwerp-beleidsprogramma. Hierop werden geen fundamentele opmerkingen geformuleerd. Een aantal respondenten had wel concrete vervolgvragen over hoe de verschillende acties over de komende jaren zullen worden opgenomen, bekostigd en wat hierbij de exacte rol van de OVAM en van overige partners is. De budgettaire impact en de planning over de looptijd van het programma werden uitgewerkt in een zakelijk plan, dat evenwel geen deel uitmaakte van de publieke consultatie. Het verder uitwerken en concretiseren van de samenwerking wordt de eerste maanden na goedkeuring van het programma vastgelegd met de verschillende betrokken partners.

De Minaraad stelt dat dit ontwerpprogramma tot stand kwam op een goed doorgesproken manier en apprecieert het rijpe karakter ervan. Dit plan heeft het karakter van een preventieprogramma zowel als van een beleidsprogramma met een correcte accentverschuiving naar de circulaire economie waarbij voldoende aandacht nodig is voor het zakelijke en het arbeidsaspect.

Voor het opvolgen van de vooruitgang van de inspanning in de verschillende (deel)werven is het belangrijk te kunnen steunen op betrouwbare informatiestromen en data. DE MINA-Raad en de kennisinstellingen vragen daar aandacht voor. Bij de opmaak van het programma bleek het moeilijk een passende cijfermatige onderbouwing te vinden voor de gestelde beleidsvoornemens. De OVAM erkent dit als een blijvend knelpunt. Het is daarom opgenomen als aandachtspunt in het ontwerp-beleidsprogramma.

De ontwikkeling van een aantal tools is daarop gericht. Ontwikkelingen binnen de samenwerking zullen leiden tot een betere verzameling van data die kunnen dienen om tijdens de looptijd van het programma de inspanningen en hun impact op het terrein te kunnen volgen. De voortgang heeft nood aan een bepaling van een basisniveau vanuit een nulmeting. Die zal de OVAM samen met de stakeholders opzetten bij de start van het programma op het niveau van de werven en van het gehele programma.

De digitalisering en verzameling van gegevens mag evenwel niet leiden tot overdreven administratieve lasten. Deze bekommernis is door de professionele bouworganisaties en de milieubedrijven aangehaald en wordt ook door het beleidsprogramma onderschreven. Dit werd in de herwerkte tekst uitdrukkelijk gesteld in hoofdstuk 5.

Omdat het programma over een lange tijdsperiode loopt, waardeert de MINA Raad de voorgenomen samenwerking. De kwaliteitsvolle dialoog van de OVAM met haar partners moet het mogelijk maken in te spelen op noden binnen snel wijzigende omstandigheden. Die doorlopende dialoog is essentieel om voeling te bewaren met de stakeholders. Daarnaast is ook afstemming met de Werkgenda Bouw cruciaal, niet enkel voor de financiering.

Met een reeks kritieke prestatie indicatoren (KPI) op het niveau van de werven en de deelwerven kunnen we de inspanningen en hun resultaten eenduidig opvolgen en waar nodig bijsturen. Vanaf 2025 is een tussentijdse evaluatie, een Mid-term review, voorgesteld.

Daarbij kunnen de stakeholders met de OVAM wijzigingen qua inhoud, prioriteiten en timing van de samenwerking opnemen.

Hoewel WTCB de ambitie van het beleidsprogramma erkent, stelt het vragen bij de haalbaarheid door de veelheid aan werven en ziet het de rol van de OVAM graag aangescherpt. Samen met VITO vinden zij dat bepaalde voorstellen ontbreken vanuit het rapport van het luik urban mining en de werking van de proeftuin. De voorgestelde inspanningen in de werven en deelwerven zijn het resultaat van de bijdragen van de stakeholders tijdens het ontwikkelingsproces van het programma. De workshops en bevestigingen leverden veel voorstellen van acties op. Op basis daarvan werden door de OVAM bepaalde keuzes gemaakt. Veel opmerkingen van de beide kennisinstellingen komen zeker aan bod en zijn belangrijke elementen in de verdere ontwikkeling van de concrete actiepaden van de verschillende (deel)werven van het beleidsprogramma die door gemeenschappelijke werkgroepen voor elke werf zullen worden uitgewerkt.

De kennisinstellingen stelden toevoegingen en specificaties in de tekst voor. Vele opmerking bleken relevant en een verbetering van de ontwerp tekst. Deze werden door de OVAM meestal meegenomen.

Vanuit de lokale besturen en de sectorfederaties van bouwonderneming komt de vraag naar eenvoud en het vermijden van bijkomende kosten sterk naar voren in de reacties. Dit nemen we mee als belangrijke uitgangspunten voor de ontwikkeling van de actiepaden binnen het programma.

De MINA-Raad en de kennisinstellingen stellen voor om naast de 9 werven met inspanningen en actiepaden een bijkomende werf op te nemen die gericht is en aansluit bij het ruimtelijk aspect en het beheer van het bouwproces. Daarbij komt de verwijzing naar ontwikkelingen op wijk- en stadsniveau naar boven. De OVAM acht dit niet aangewezen omdat het ruim haar competentie overstijgt en haar beperkt tot een mogelijk rol als agendabepaler. De OVAM ziet meerwaarde om dit op te nemen in de werkagenda Bouw.

2.3 REACTIES PER ONDERDEEL

Per hoofdstuk of onderdeel vatten we hier de reactie van de stakeholders samen.

2.3.1 **Opdracht: Situering en context**

Voor de MINA Raad kon het transversaal karakter van het ontwerp programma explicieter. Daarbij vermeldt de Raad het woningbeleid en de inspanningen op het vlak van de (energetische) renovatie. Het uitgangspunt voor het ontwerp programma was de taakstelling van OVAM. Toch werd in de tekst rekening gehouden met belangrijke externe factoren, zeker omdat de relatie met het klimaatbeleid en de koolstofvoetafdruk onlosmakelijk verweven is. Dit werd ook beschreven.

Het programma is een richtsnoer voor de samenwerking van de OVAM en haar partners rond aspecten van de transitie binnen haar expertise en bevoegdheid. Binnen de scope van het programma en voor uitdagingen die buiten de radius van de OVAM is er nood aan samenwerking over de verschillende niveaus en departementen van de Vlaamse en andere overheden.

Dit is een belangrijk element in de geest van waaruit het beleidsprogramma is geschreven. Dit aspect is via een tekstwijziging nog extra geduid in hoofdstuk 5.

De Bouwunie en Vlaams Confederatie Bouw vragen aandacht voor de praktische haalbaarheid en planning van de verandering die gekoppeld zijn aan de voorgestelde transitie. Zij vragen ook een duidelijke invulling van de transitiepaden met beleidsbeslissingen en heldere afspraken in tijd. Betaalbaar wonen en bouwen is een belangrijke uitdaging om de gevraagd inspanningen aanvaardbaar te houden. Bij het uitrollen van het programma zal de OVAM met haar partners voor de verschillende werven de uitvoering van de inspanningen in de actiepaden verder concretiseren, waarbij we rekening houden met deze bekommernissen. Dit hebben we vermeld in het hoofdstuk 5 over de samenwerking.

De relatie met de energetische renovatie (groene en blauw beleidsinspanningen) en met specifieke ingrepen op het vlak van het uitbannen van asbest verdienen volgens sommige stakeholders meer aandacht. Bij het beschrijven van de context is daarmee zeker rekening gehouden. Relevante deelwerven sluiten aan bij deze inspanningen.

2.3.2 Circulair bouwen, een transitie. Definitie en doelstellingen

De definitie van circulair bouwen werd aangepast in lijn met de definitie gehanteerd in het kader van de Proeftuin Urban Mining. Er werd eveneens meer aandacht besteed aan het waarde-netwerk (vs waardeketen) om het circulaire karakter te onderlijnen.

Anders dan in het vorige beleidsprogramma hebben we met de stakeholders getracht duidelijke en cijfermatig concrete doelstellingen voor het circulaire materialenbeheer en voor het circulair ontwerpen en bouwen in het nieuwe programma op te nemen. Deze doelstellingen ervaren de stakeholders als realistisch en haalbaar. De MINA-raad en de kennisinstellingen vragen bijzondere aandacht voor de cijfermatige onderbouwing van de opvolging. Die is, zoals aangeduid in het laatste hoofdstuk, gebaseerd op een set KPI's (Kritieke prestatie indicatoren).

Voor de kennisinstelling ligt de nadruk te sterk op het circulaire aspect van de transitie. Dit zou het beheersen van de milieu-impact, in het bijzonder factoren zoals de koolstofvoetafdruk, naar het achterplan schuiven qua doelstellingen en aanpak in het nieuwe beleidsprogramma. De onderlinge relatie is in de tekst wel naar voren geschoven. Als antwoord op deze opmerkingen hebben we de tekst licht aangepast. Het beheersen van de impact is zowel voor het beheer van de materialen, als voor het ontwerpen van (nieuwe of aangepaste) infrastructuur en gebouwen een belangrijke bekommernis voor de gestelde transitie naar circulair bouwen.

2.3.3 Van duurzaam materialenbeheer naar circulair materialenbeheer en ontwerpen

Op dit deel van de tekst ontvingen we geen inhoudelijk opmerkingen van de stakeholders.

We nemen aan dat de stakeholders zich kunnen vinden in de stand van zaken van de samenwerking en de resultaten van het vorige beleidsprogramma, waarop het huidige -zeker voor het materiaalbeheer- in grote mate voortbouwt. Voor het circulair ontwerpen en de transversale uitdagingen stellen we meer nieuwe stappen in het vooruitzicht.

2.3.4 Uitdagingen en Werven

Om misverstanden te voorkomen werd de titel van dit deel aangepast van 'Uitdagingen en werven voor de circulaire de bouwsector' naar 'Uitdagingen en werven voor de circulaire bouweconomie'. Hiermee geven we duidelijker aan dat de verantwoordelijkheid voor de transitie niet uitsluiten bij de uitvoerders van bouwwerken ligt.

Het groot aantal deelwerven roept vragen op bij enkele stakeholders. In het zakelijk plan is een oefening rond timing en prioriteiten opgenomen. De 29 deelwerven lopen niet gelijktijdig en van bij de start van de duurtijd van het programma. Dit zakelijk plan was geen deel van de documenten voor de publieke consultatie, precies omdat rond timing, prioriteiten en inzet van middelen nog afstemming met de betrokken partners nodig is.

2.3.4.1 Werk 1 oorsprong van materialen

De stakeholders vragen aandacht voor de zakelijke en financiële elementen in de beslissingen rond de kwaliteit en de opvolging van materiaalstromen door sloopopvolging of de borging van de kwaliteit van sorteerinstellingen. Dit gaf aanleiding tot beperkte aanpassingen van de tekst, vooral aanvullingen.

2.3.4.2 Werk 2 kwaliteitsgaranties voor her-inzet van materialen

Het uitwerken van een sluitende definitie voor de hoogwaardig toepassing van materialen is een belangrijke vraag van verschillende stakeholders. Deze geven ook aan bij het debat betrokken te willen worden.

Het uitklaren van de verantwoordelijkheden en mogelijkheden op juridisch vlak zijn objectieven voor de relevante deelwerven. In de tekst werd het belang van deze omslag beter benadrukt.

We volgen de suggestie om de opdeling in deelwerven tussen enerzijds steenachtige en anderzijds niet-steenachtige materialen op te heffen, niet. Het kader voor de kwaliteitsopvolging van steenpuin staat ver voor op het opvolgen van de andere stromen die bij sloop- en renovatiewerken ontstaan. De uitdagingen en vereiste inspanningen staan te ver uit elkaar om ze samen te nemen.

2.3.4.3 Werk 3 Stimulerende markt voor circulair bouwen

De MINA Raad verwelkomt het opentrekken van de voorbeeldfunctie van de overheid, naar het samenwerken om de resultaten te communiceren bij grote projecten van private bouwheren. Stakeholders stellen voor om het bestaande kader voor regelluwte te testen op geschiktheid voor de circulaire bouwproject, eerder dan een eigen kader te ontwikkelen.

2.3.4.4 Werk 4 Waardecreatie en kosten-baten bij circulair bouwen

De stakeholders steunen het versterken van de rol van sloopaannemers als belangrijke schakel in de ontwikkeling van het waardenetwerk voor circulair materialenbeheer. De verwijzing naar een erkenning werd in de tekst aangepast. Beroepserkenningen zijn een federale bevoegdheid. In de

scope van de deelwerf over de positie van de sloopbedrijven duiden we aan dat we de meerwaarde van bedrijven die selectief slopen willen benadrukken en herkennen. De tekst is in die zin aangepast .

De inspanningen om onderzoek te voeren naar de mogelijkheden om de milieukosten van het bouwen te internaliseren kunnen rekenen op veel bijval, al is het aanvoelen dat deze oefening ruim en complex is en daarvoor de mogelijkheden van de OVAM kan overstijgen.

Bij de verdeling van de rollen en de samenwerking vragen de milieubedrijven (Denuo) aandacht voor een duidelijk kader voor materialenhubs of andere vormen van samenwerking voor de logistieke en praktische organisatie van het materialenbeheer gericht op hergebruik of recyclage. Dit wordt beschreven binnen werf 4.

2.3.4.5 Werf 5: Rollen en aansprakelijkheden doorheen de circulaire bouwketen

Vanuit verschillende stakeholders is de aandacht gevestigd op het belang van een doortastende handhaving om een gelijk speelveld te garanderen. Daarbij dient de overheid garanties te bieden dat bedrijven die circulair willen werken geen competitief nadeel ondervinden van ondernemingen die hieraan voorbij gaan. Dit is opgenomen in de tekst, maar werd waar nodig aangescherpt.

2.3.4.6 Werf 6: Materiaalpotentieel van bouwwerken in kaart

De MINA-raad stelt vast dat bij het inhoudelijk ontwikkelen van deze werf haar adviezen rond het stapsgewijze invoeren van de gebruikstools binnen dit kader werden gevolgd. De onduidelijkheid over het tijdstip van het verder uitrollen van de gebruikstool en de introductie van het M-peil zijn afhankelijk van politieke besluitvorming. De timing van de verdere stappen is daarvan afhankelijk, dus dit kon op dit moment nog niet in de tekst worden opgenomen.

2.3.4.7 Werf 7: Circulariteit van bouwwerken meten

De Baksteenfederatie en Ceraa hebben specifieke opmerkingen gemaakt over de aangewende maximale levensduur in de berekeningen in de gebruikstool. Verder is er aandacht gevraagd voor enkele zeer concrete elementen in de uitwerking van de verdere stappen. Op het principe van het invoeren van een M-peil hebben de partners geen opmerkingen naar voren geschoven. Wel vragen zij naar tijdstip en stappenplan voor de invoering.

De stakeholders hechten belang aan het integreren van het voorgestelde M-peil met het energiepeil (E) om mogelijk conflicten te vermijden. Beleidsmatig is de doelstelling een optimum te bereiken tussen de winst in energie en daaraan gekoppeld uitstoot en het beheersen van het materiaalgebruik en de druk op het milieu voor andere parameters dan broeikasgassen.

De MINA-raad vraagt naar de concrete doelstellingen van het ‘veranderingsgericht bouwen’. Omdat de ontwikkelingen op het vlak van veranderingsgericht bouwen relatief nieuw zijn, is nog heel wat voorafgaand onderzoek noodzakelijk. Dit wordt onder meer opgenomen binnen de proeftuin circulair bouwen, maar de resultaten van dit luik waren bij het ontwerp van het beleidsprogramma nog niet beschikbaar. Wanneer het tweede luik van de proeftuin is afgerond kunnen we met de stakeholders op basis van meer informatie en inzichten de volgende stappen zetten in te ontwikkeling.

2.3.4.8 Werf 8: Draagvlak en kennis over circulair bouwen

De MINA Raad en de professionele bouworganisaties leggen de nadruk op het aanbieden van gepaste opleidingen aan bouwprofessionelen. Die communicatie en opleiding moeten hen overtuigen van de werkbaarheid en meerwaarde van circulaire bouwtoepassingen, zowel qua materialen als voor ontwerpen. De opleiding moet niet beperkt blijven tot het onderwijs en de vorming van mogelijke werknemers en actieven in de bouwsector. Aandacht moet gaan naar bijscholing en vorming van de zogenaamd laat- of zijinstromers.

2.3.4.9 Werf 9 Digitale informatie-uitwisseling in de bouw

De VCB merkt op dat bij het koppelen van dataplatformen de uitwisseling van gegevens moet gebeuren tussen initiatieven van de overheid en van de private sector, zonder belemmering. Dit uitgangspunt is opgenomen in de uitwerking van de deelwerven rond sloopopvolging, sorteerinstallaties en grondverzet als een aanpassing van de tekst.

2.3.5 Samenwerking

De reacties op de voorstellen in het beleidsprogramma rond de samenwerking met de stakeholders zijn positief geëvalueerd.

De MINA Raad stelt dat het ontwerp het midden houdt tussen een beleidsplan en een preventieprogramma. Het klopt dat de tekst een visie uitzet en omschrijft welke stappen nodig zijn om de transitie te maken tegen 2030. Dit wordt verder aangevuld met een actieprogramma dat wordt uitgewerkt samen met de partners van de verschillende werven en deelwerven.

De kennisinstellingen wijzen er op dat de OVAM voor de uitvoering van het programma sterk naar de private partners kijkt. Dit is slechts deels terecht gezien dit programma steunt op een brede en participatieve aanpak, die inbreng en inspanningen van vele stakeholders vergt. De OVAM beschouwt ontwikkelen van beleid, nodig voor de transitie, als één van haar kerntaken. Maar de OVAM neemt ook een rol op om draagvlak te zoeken voor dit programma, zowel bij andere beleidsmakers en -niveaus als binnen een ruimere sector. De OVAM brengt haar eigen expertise in waar nodig en staat in voor de aansturing van dit programma.

Bijlage(n):

- Excelbestand met overzicht van alle reacties en replieken:
[20211116 Detail inspraakreacties beleidsprogramma op weg naar circulair bouwen 2022 2030.xlsx](#)